

Бацька гарадоў беларускіх

(Урывак)

Паводле Навума Гальпяровіча

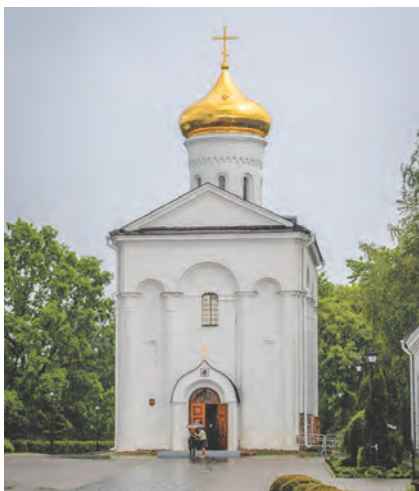
Полацк... Услухайся ў само гучанне гэтага слова. Нібы чуецца ў ім і поўст стралы, і лагоднае перашэптванне хваль Дзвіны, і лёгкі подзьмух ветрыку з блізкіх азёраў. Я гавару «Полацк» — і адразу бачу велічныя абрысы Сафійкі, пра якую Уладзімір Караткевіч напісаў, што яна «плыве над Дзвіной, нібы карабель», і маленькую цэркаўку над Палатой, якая сваёй славай і прыгажосцю зіхаціць на ўвесь свет, бо дойдзі Іаан рабіў яе па дамове з самой Еўфрасінняй Полацкай, і вал, і Чырвоны мост...

Я ведаю гэты горад да драбніц, да самага маленькага завулачка, і хачу падзяліцца з вамі шчасцем і радасцю, што мы маем яго для ўсіх беларусаў, для ўсіх добрых людзей.

Дык з чаго пачнём наша падарожжа па Полацку?

Я хвалюся, бы ў першы раз, бо зноў гатовы разам з вамі адчуць той халадок у душы, тое трымценне сэрца і пяшчотную асалоду ад далучэння да вечнасці. Можа, з высокага берага Палаты каля Чырвонага моста, утравелага і зарослага хмызнякамі і дрэвамі, дзе было першае полацкае гарадзішча?

Менавіта адсюль пачынаўся Полацк — абнесены драўлянымі сценамі, абведзены валам і ровам, горад, які на той час займаў усяго толькі адзін гектар. Але

Спаса-Праабражэнская царква, г. Полацк

гэта быў магутны і слынны горад, вядомы і ў Кіеве, і ў Канстанцінопалі, і нават сярод далёкіх плямёнаў. А калі на полацкі сталец сеў Рагвалод, незалежны ні ад Кіева, ні ад Ноўгарада, пачало існаваць Полацкае княства, першая беларуская дзяржава. Менавіта гэты горад разбурыў і заваяваў легендарны князь Уладзімір, які такім чынам адпомсціў за адмову полацкай князеўны Рагнеды выйсці за яго замуж.

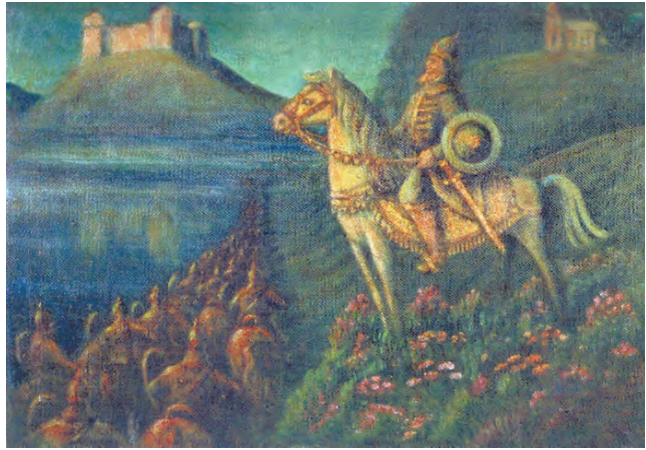
То была тая Рагнеда, якая потым нарадзіла ад Уладзіміра сыноў Усяслава, Яраслава, якога назвалі Мудрым, Мсціслава і дачок Прадславу і Праміславу. Тая Рагнеда, якой прысвяцілі свае творы знакамітыя пісьменнікі, мастакі і кампазітары.

А цяпер давайце падымемся па вузкай сцяжынцы ўздоўж вала і выйдзем на так званы Верхні замак. Быццам дзве рукі, высока пад неба ўздымае свае вежы храм Святой Сафіі.

Ён раней выглядаў трошкі інакш і быў падобны на аднатыпныя храмы ў Кіеве і Ноўгарадзе. Яго будаўніцтва звязана з імем Усяслава Чарадзея, самай, бадай, велічнай постаці ў беларускай гісторыі. Гэта пра яго піша невядомы аўтар «Слова пра паход Ігаравы», што князь узлятаў арлом пад аблокі. Усяслаў узводзіў храм Святой Сафіі з мэтай узвялічыць родны

Еўфрасіння
Полацкая. Фрэска

Рэпрадукцыя карціны
Язэпа Драздовіча «Усяслаў
Чарадзеі пад Гародняй»

Чырвоны мост
цераз раку Палату
ў Полацку

Полацк, зрабіць яго роўняй Кіеву і Ноўгараду. Ён запрасіў для будаўніцтва лепшых доўлідаў. На той час гэта было грандыёзнае збудаванне памерам 26 метраў шырынёй і 31 метр даўжынёй.

Не раз перабудоўваўся Сафійскі сабор, і сённяшняе яго аблічча радуе вока і ўсяляе павагу і гонар. Гэта

самае прыгожае месца ў горадзе на высокай выспе над дзвінскай стромай, куды лічыць абавязковым наведацца кожны, хто бывае ў Полацку. Сёння тут музей і канцэртная зала з магутным арганам.

1. З якім пачуццём пісьменнік апавядае пра свой родны горад? Прачытайце адпаведныя радкі. Як яны характарызуюць аўтара?
2. Як вы разумееце словы Уладзіміра Караткевіча пра Сафійскі сабор, які «плыве над Дзвіною, нібы карабель»? Патлумачце.
3. Закончыце сказы назвамі, узятымі з гэтага апавядання:
 - а) У Полацку можна палюбавацца помнікамі дойлідства: ..., ...,
 - б) Горад праславілі сваёй дзейнасцю вядомыя асобы: ..., ..., ...,
 - в) Праз Полацк працякаюць рэкі: ...,
 - г) Узнікла Полацкае княства дзякуючы князю
4. З якой мэтай Усяслаў Чарадзеі ўзводзіў храм Святой Сафіі? Як гэты ўчынак характарызуе князя?
5. Знайдзіце ў творы сказ, у якім адлюстравана асноўная думка.
6. Ці супадае загаловак апавядання з яго тэмай? Пры неабходнасці карыстайцеся слоўнікам-памочнікам для вызначэння тэм твораў (гл. форзац 2).

Творчае заданне. Знайдзіце ў інтэрнэце 3-4 фотаздымкі славутых мясцін Полацкай зямлі. Прадэманструйце і вусна апішыце сваім аднакласнікам іх змест, падзяліцеся сваімі ўражаннямі.

Успомніце. Разгледзьце фотаздымак. Як называецца гэты помнік доўлідства? У якім горадзе ён знаходзіцца?

Кру́шня — куча каменя.

По́казка — гісторыя, расказ, легенда.

Лучы́на — доўгая сухая сасновая шчэпка, якой даўней асвятлялі сялянскія хаты.

Маналі́тны — моцна згуртаваны; высечаны з суцэльнага каменя.

Трыву́шчы — вынослівы, вельмі трывалы.

Дыя́метр — адрэзак прамой лініі, якая злучае два пункты акружнасці і праходзіць праз яе цэнтр.

Падму́рак — каменная або цагляная кладка пад чым-небудзь; фундамент.

Байні́ца — адтуліна (дзірка, праход, шчыліна) у сценах крэпасці ці іншых абарончых збудаваннях для вядзення агню; амбразура.